

STUDIJŲ DALYKO APRAŠAS

DALYVAVIMO VALDYMAS: PILIEČIŲ Į(SI)TRAUKIMAS IR
ĮGALINIMAS

METHODOLOGY

[HTTPS://CREATIVECOMMONS.ORG/LICENSES/BY-SA/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

SUDARYTOJAI:

Gražina Čiuladienė, Gintarė Žemaitaitienė, Jolanta Pivorienė - Mykolas Romeris University, Lithuania
Joanna Kurowska-Pysz, Karolina Mucha-Kuś, Lubomira Trojan - WSB University, Poland
Magdalena Weinle, Lizett Samaniego - Hochschule der Medien, Germany

BENDRADARBIUJANT SU:

Le Quang Son, Ho Long Ngoc, Le Thi Hong Oanh - The University of Danang, Vietnam
Dario Marmo, Sara Barbieri - LAMA Cooperative Society - Social Enterprise, Italy
Emira Brkić Karninčić, Nenad Antolović - Rijeka Development Agency Porin, Croatia

**Co-funded by
the European Union**

Co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Mykolas Romeris University, Lithuania
WSB University, Poland
Hochschule der Medien, Germany

The University of Danang, Vietnam
LAMA Cooperative Society - Social Enterprise, Italy
Rijeka Development Agency Porin, Croatia

**Mykolas Romeris
universitetas**

**Akademia WSB
WSB University**

TURINYS

Sąvokų žodynėlis	4-12
Įvadas	13
Studijų dalyko apžvalga	14-33
1. Studijų dalyko programos pagrindimas	15
2. Studijų dalyko tikslai ir uždaviniai	17
3. Studijų rezultatai	18
4. Mokymo(si) valandų paskirstymas	21
5. Studijų dalyko struktūra	23
6. Dėstytojo vaidmuo	24
7. Vertinimo strategija	29
Šaltiniai	34-35

SĄVOKŲ ŽODYNĖLIS

NUOSTATOS

Polinkis palankiai arba nepalankiai reaguoti į asmenį, objektą, idėją arba situaciją. Jos atspindi individo jausmus, įsitikinimus, vertybes ir mąstyseną; daro įtaką jo elgesiui ir pasirinkimams.

ATVEJO ANALIZĖ

Tai išsami konkretaus asmens, grupės, įvykio, ar situacijos analizė, kuria siekiama ištirti ir suprasti jos sudėtingumą, priežastis ir rezultatus realaus gyvenimo kontekste. Atvejo analizė paprastai apima konkretaus projekto, įmonės ar scenarijaus nagrinėjimą, siekiant nustatyti geriausią praktiką, iššūkius, išmoktas pamokas ir išmatuojamus rezultatus. Atliekant atvejo analizę dažnai pateikiami kokybiniai ir kiekybiniai duomenys, aplinkos, konteksto, veiksmų, kurių buvo imtasi, aprašymai.

KONSULTACIJA

Studijų proceso kontekste tai laikas, skirtas pokalbiui su studentu, kurio metu studijų dalyko dėstytojas pataria, padeda studentui. Konsultacijos metu studentai gali užduoti klausimus, prašyti paaiškinti painias temas, gauti grįžtamąjį ryšį apie savo darbą ir aptarti užduoties atlikimo strategijas.

STUDIJŲ DALYKAS

Tai struktūruotas tam tikros temos mokymo vienetas, paprastai trunkantis vieną akademinį semestrą. Jį paprastai veda vienas ar keli dėstytojai, o susitikimai vyksta pagal nustatytą tvarkaraštį. Kursas apima tokias mokymosi veiklas: paskaitos, seminarai, egzaminas. Veiklos yra skirtos studentams mokytis(s) apie konkrečią temą ir tobulinti(is) įgūdžius. Sėkmingai išklaudytas studijų dalykas (kursas) paprastai reiškia akademinių kreditų suteikimą ir įvertinimo gavimą (dažniausiai). Studijų dalykas gali būti privalomas arba pasirenkamas ir gali būti akademinės studijų programos dalis. Studijų dalykas (kursas) – tai organizuota edukacinė patirtis, kurioje studentai dalyvauja siekdami įgyti žinių arba įgūdžių tam tikroje srityje.

REKOMENDACIJOS

Patarimai savivaldybėms, kaip bendradarbiauti su gyventojais, kad būtų atsižvelgta į jų poreikius. Rekomendacijų turinys skirtas viešosioms institucijoms, kurios nori įtraukti gyventojus į miestų pokyčių planavimą ir dažnai susiduria su sunkumais įtikinti gyventojus, kad jų balsas yra svarbus.

ŽINIOS

Informacijos (faktų) ir įgūdžių, įgytų mokantis ir per patyriminę veiklą rinkinys. Tai yra asmens įgyta informacija apie tam tikrą dalyką ar pasaulį apskritai. Žinios leidžia asmenims interpretuoti informaciją, priimti sprendimus, spręsti problemas ir taikyti tai, ką jie išmoko, įvairiomis aplinkybėmis.

STUDIJŲ REZULTATAI

Su studijų dalyku siejamos žinios, įgūdžiai, vertybinės nuostatos (kompetencijos), kurias besimokantysis įgyja po moko(si). Jie paprastai apibrėžiami pasiekimų formuluočiais. Vertinimo tikslai tampa gairėmis instruktuojant dėl užduočių atlikimo, nustatant aiškius lūkesčius dėl besimokančiųjų pasiekimų.

PASKAITA

informacijos pateikimo forma, kai pranešėjas, paprastai universiteto dėstytojas arba kviestinis lektorius, dalijasi žiniomis apie konkrečią temą ar dalyką.

LEKTORIUS / DĖSTYTOJAS

Asmuo, kuris pristato įvairias studijų dalyko temas vedamas paskaitas, inicijuodamas diskusijas, pateikdamas savikontrolės užduotis.

METODOLOGIJA

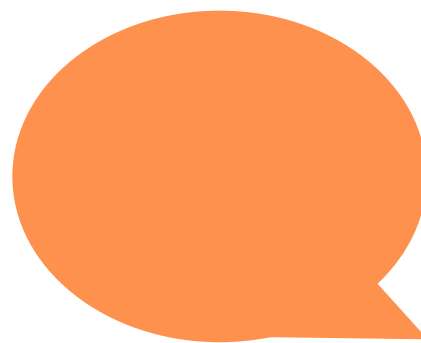

Esminė informacija apie studijų dalyką, kuria vadovaujasi dėstytojas. Tai studijų dalyko „planas“, kuriame apibrėžiamas tikslas, uždaviniai, turinys, vertinimo strategija, šaltiniai.

METODAI

Tai sistemingos procedūros ar veikmų rinkiniai, naudojami veiksmingai planuoti, vykdyti, stebėti ir užbaigti užduotis/projektus.

DALYVAVIMO VALDYMAS

Tai procesas (praktika), kai suinteresuotosios šalys (darbuotojai / dalyviai) aktyviai įtraukiami į sprendimų priėmimo, planavimo, vykdymo ir problemų sprendimo veiklą, susijusią su projekto ar organizacijos tikslais. Pabrėžiamas kontrolės ir atsakomybės pasidalijimas su tais, kurie yra susiję ar gali daryti įtaką rezultatams, skatinant bendradarbiavimą, atsakomybę, ir įsipareigojimą.
(<https://www.pm4dev.com/pm4dev-blog/entry/project-participation.html>)

BANDOMASIS PROJEKTAS (PILOT)

Veikla, kurios metu bus pristatomi ir populiarinami trys atvejai, iš kurių kitos institucijos (mokyklos, universitetai, savivaldybės) galės pasimokyti, ką galima patobulinti ir kaip organizuoti bendradarbiavimo veiklas tarp piliečių ir valdžios institucijų.

PRISTATYMAS

- » Pristatymas gali būti laisvos arba struktūruotos formos. Juo siekiama išryškinti pagrindinius įgyvendinto projekto / jo ataskaitos ar santraukos aspektus. Jis gali būti žodinis. Jis taip pat gali būti rašytinis dokumentas, apžvelgiantis / paaiškinantis tokius aspektus:
- » Kokią problemą siekėte išspręsti savo projektu? Kodėl ji yra aktuali?
- » Kaip nustatėte problemos priežastis ir pasekmes?
- » Kas lėmė projekto iniciavimą?
- » Kaip būtų galima išspręsti problemą?
- » Kokių žingsnių derėtų imtis? Kokie veiksmai yra svarbūs?
- » Kokį siūlote prototipą / sprendimą / idėją / ar kitą projekto rezultatą?
- » Su kokiomis sąvokomis ir teorijomis - tiek iš šio kurso, tiek iš kitų šį semestrą studijuojamų dalykų - tai yra susiję?
- » Kokius metodus išbandėte realizuodami projektą?

Santraukoje nėra griežto žodžių limito. Rekomenduojama šaltinius cituoti APA stiliumi.

PROJEKTAS

Tai laike apribota veikla, kurios imamasi siekiant sukurti unikalią produktą ar paslaugą (rezultatą).

Jis turi apibrėžtą pradžią ir pabaigą, konkrečius tikslus ir paprastai apima koordinuotą veiklą ir išteklius, kad būtų pasiekti jo tikslai.

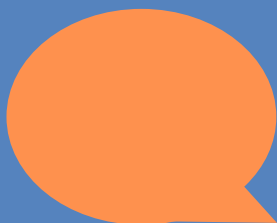
Projektai skiriasi nuo ilgalaikių pastangų tuo, kad yra laikini ir turi unikalius rezultatus (PM-BOK Guide | Project Management Institute).

ĮGŪDŽIAI

Gebėjimai, leidžiantys asmeniui efektyviai atlikti užduotis ar veiklą. Jie paprastai išsiugdomi per praktiką, mokymus ir patirtį; apima žinių, metodų ir fizinių arba protinių gebėjimų taikymą siekiant konkrečių rezultatų.

APKLAUSA / ANKETAVIMAS

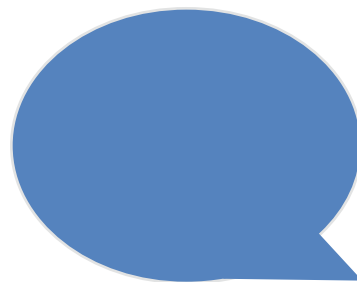

informacijos apie veiklą siekimas. Pavyzdžiui, atlikus bandomąjį projektą, bus atlikta studentų, piliečių, savivaldybės darbuotojų apklausa.

STUDENTAS

asmuo, kuris pasirinko studijuoti šį kursą.

STUDIJŲ DALYKO APRAŠAS

Dokumentas, kuris padeda studentams suprasti, ko bus mokoma, ko iš jų tikimasi ir kaip bus vertinama jų pažanga per visą kursą. Jame susieti kurso mokymosi rezultatai su turiniu ir mokymo veiklomis. Tai informacija apie kurso struktūrą.

STUDIJŲ MEDŽIAGA

universali mokymo(si) medžiaga, kuria gali naudotis tiek mokytojai/ dėstytojai, tiek mokiniai/ studentai, vietos valdžios institucijos, nevyriausybinės organizacijos ir visi, kurie siekia įtraukti piliečius į miesto plėtrą.

FASILITATORIUS / dalyko kuratorius

Už kursą atsakingas asmuo, kuris vadovauja studentams, rengia ir vertina užduotis, konsultuoja studentus praktinių įgūdžių įgijimo ir organizaciniais klausimais.

SEMINARAS

Struktūruotas, interaktyvus susitikimas, kuriame besimokantieji kartu diskutuoja, bendradarbiauja ar sprendžia problemas. Skirtingai nei paskaitose, seminaruose daugiausia dėmesio skiriama aktyviam dalyvavimui, praktinei veiklai, problemų sprendimui ir konkretaus rezultato pasiekimui, dažnai vadovaujant dėstytoju. Seminarai gali apimti bet kokią temą ir yra skirti įtraukti dalyvius į mokymąsi, keitimąsi idėjomis, ir praktinį įgūdžių pritaikymą (Definition & Meaning | Dictionary.com).

IVADAS

Vietos valdžios institucijų ir piliečių bendravimas apima įvairius gyvenimo aspektus, pavyzdžiui, aplinkos tvarkymą, įtrauktį, ekonominius, švietimo, techninius aspektus, infrastruktūrą, socialinę paramą. Tvariam miestų vystymuisi reikšmingas abiejų šalių efektyvus bendravimas ir jų bendros vertybės. Aktyvus piliečių įsitraukimas ir dalyvavimas yra labai svarbus kuriant įtraukius ir tvarius miestus. Gyventojai turi jausti, kad jų nuomonė yra svarbi, todėl vietos valdžios institucijos turėtų ne tik konsultuotis su gyventojais dėl sprendimų, bet ir klausyti, ką reikia keisti / tobulinti, ir, svarbiausia, kaip to pasiekti. Kadangi piliečiai miestą „patiria“ savo kasdieniame gyvenime, jie geriausiai suvokia, ką reikėtų tobulinti, kad miestas taptų atviresnis, labiau įtraukiantis ir žalias.

Realizuojant projektą HEIsCITI (KA220-HED-96EB51E1) buvo parengti 3 dokumentai (veiklų rezultatai): studijų dalyko aprašas, praktinių metodų sąrašas ir politikos gairės, skirtos puoselėti veiksmingai komunikacijai tarp piliečių ir vietos ar regioninių valdžios institucijų. HEIsCITI - tai trumpinys projekto pavadinimo - „Higher Education Institutions as Innovative Triggers of Sustainable Development in European Cities in the Post- Covid-19 Era“ („Aukštojo mokslo institucijos kaip inovacijų skatintojos vystyti tvariems Europos miestams post- Covid-19 laikotarpiu“). Projektas siekė daryti įtaką miestų politikai ir praktikai gerinant sprendimų priėmėjų ir piliečių bendradarbiavimo kokybę. Taigi sukurtas studijų dalykas, kuriuo siekiama mokyti studentus, kaip veiksmingai inicijuoti ir koordinuoti piliečių ir vietos valdžios institucijų bendravimą.

STUDIJŲ DALYKO APRAŠAS

Studijų dalyko aprašas priatatomas šiame dokumente. Metodika yra universali ir orientuota į minkštųjų įgūdžių tobulinimą, todėl pritaikoma visuose universitetuose, nepriklausomai nuo specializacijos.

Aukštosios mokyklos turėtų suteikti studentams žinių ir įgūdžių, reikalingų atsakingam pilietiškumui vystyti ir formuoti nuostatai, kad įtrauki ir tvari miestų plėtra yra įmanoma tik bendradarbiaujant suinteresuotuosioms šalims. Kuriant metodiką siekta orientuotasi į kompetencijas, reikšmingas atliepti kompleksinius šiuolaikinės realybės ypatumus tiek lokaliame, tiek pasauliniame kontekste.

Studijų dalyko metodikos kūrimo procesas apėmė kelis etapus: (1) studijų dalyko conceptualizavimą; (2) studijų dalyko metodikos sukūrimą, (3) mokymo(si) medžia-

gos kūrimą; (4) studijų dalyko realizavimą ir vertinimą (bandomasis projektas (pilotavimas)); (5) studijų dalyko metodikos redagavimą. Studijų dalykas buvo dėstomas trijuose Europos universitetuose (MRU, UWSB ir HdM), studentai bendradarbiavo su savivaldybėmis tokių 3 miestų:

Cieszyn (Lenkijos miestelis prie sienos su Čekija),

Joniškis (Lietuvos miestelis prie Lietuvos ir Latvijos sienos),

Štutgart (Vokietijos miestas, pasižymintis pozityvia migrantų integracijos patirtimi).

Bandomasis studijų dalyko metodikos realizavimas (pilotavimas) leido įsitikinti, kad studijų dalykas padeda paruošti studentus bendruomenės įtraukimo praktikai.

STUDIJŲ DALYKO METODIKOS APŽVALGA

Rengiant šią metodiką pasiremta šaltiniu – „Training Tools for Curriculum Development”: A Resource Pack” (2018), publikuotu Tarptautinio švietimo biuro (International Bureau of Education (IBE), UNESCO. Dokumentas skirtas padėti asmenims, angažuotiems į mokymo programų keitimą, kūrimą, stebėseną ir vertinimą. Išteklių paketas skirtas ugdyti gebėjimus kurti, valdyti, stebėti įgyvendinimą į kokybę orientuotų įtraukusių mokymo programų. Jis skirtas švietimo sprendimus priimančioms asmenims, pedagogams, specialistams, mokymo programų rengėjams, vertintojams, vadovams, mokyklų direktoriams ir mokytojams, dirbantiems su mokymo programomis (p. 11).

Priemonių rinkinį sudaro aštuoni moduliai, kuriuose aptariami pagrindiniai procesai ir etapai, kuriuos reikia matyti kompleksškai. Šie atskiri moduliai atitinka mokymo „ciklo” aspektus: (1) konceptualizavimas politikos kontekste; (2) mokymo programos keitimas; (3) mokymo programos struktūravimas; (4) programos valdymas ir vadyba; (5) vadovėlių ir kitos mokymo ir mokymosi medžiagos kūrimas; (6) gebėjimų ugdymas mokymo programai įgyvendinti; (7) mokymo programos įgyvendinimo procesai; ir (8) mokinių vertinimas ir mokymo programos vertinimas.

**Dokumento 3 modulis „Mokymo programos struktūravimas”
lėmė projekto metu rengiamos metodikos struktūrą.
Tad metodiką sudaro šie komponentai:**

- » **Pagrindimas** - Kodėl to mokomasi?
- » **Tikslai ir uždaviniai** - Kokie yra tikslai, uždaviniai ir numatomi mokymosi rezultatai?
- » **Studijų dalyko turinys** - Ko mokomasi?
- » **Mokymo laikas** - Kada mokomasi?
- » **Mokytojų vaidmuo (-enys)** - Kaip mokytojai vadovauja mokymosi procesui ir padeda jam vykti?
- » **Vertinimas** - kaip matuojamas ir vertinamas mokymasis?

Mokymo(si) medžiaga

Mokymo(si) medžiaga (Kas naudojama mokymuisi?) ir **mokymo(si) veikla** (Kaip mokomasi?) - aprašytos dokumente pavadintu „Active Participation Tools: A Handbook for Civic Engagement Facilitators”.

1. METODIKOS PAGRINDIMAS

Sąvoka „piliečių dalyvavimas“ reiškia veiklas, kuriomis grupės suinteresuotojų bendradarbiauja spręsdamos klausimus, siejamus su jų socialine gerove (Woronkowicz, 2018). Piliečių įsitraukimas į miestų plėtrą yra labai svarbus siekiant skatinti įtraukią ir tvarią miestų plėtrą. Piliečiai turi jausti, kad jų nuomonė svarbi vietos valdžios institucijoms. Todėl valdžios institucijos turėtų ne tik konsultuotis su piliečiais dėl sprendimų, bet ir klausti jų, ką reikia keisti/ tobulinti ir, svarbiausia, kaip šiuos pokyčius įgyvendinti. Kadangi piliečiai kasdien „patiria“ miestą, jie gali įžvelgti, kaip pagerinti aplinką, kad miestas taptų atviresnis, įtraukesnis ir draugiškesnis aplinkai.

Savivaldybės bendradarbiavimas su piliečiais sudaro sąlygas realizuoti paslaugas, atitinkančias piliečių poreikius. Be to, piliečių įsitraukimas yra laikomas veiksmu, žyminčiu viešosios politikos veiksmingumą (Bensus, 2021; Lappas et al., 2022). Nuolatinis įvairių dalyvių įsitraukimas į bendruomenišką sprendimų priėmimą atitinka demokratinius standartus grįstą procesą (Yet et al., 2022). Piliečių dalyvavimas miesto plėtros procesuose prisideda prie politinių sprendimų kokybės ir teisėtumo bei keičia valdymo stilių nuo į paslaugas orientuoto link į pilietį orientuotą.

Tačiau puoselėti piliečių dalyvavimo (įsitraukimo) procesus, t. y., vystyti dialogą tarp labai skirtingų suinteresuotųjų šalių, nėra lengva. Dalyvavimo procesų valdymas paprastai didina institucijų darbuotojų darbo krūvį ir yra susijęs su didelėmis išlaidomis (Buckwalter, 2014). Be to, darbuotojai paprastai nėra linkę pasitikėti paprastų piliečių žiniomis, įgūdžiais ir patirtimi. Kaip pažymi Arnstein (1969), „daugeliu atvejų paprastieji gyventojai suvokia valdžią turinčiuosius (galinguosius) kaip monolitinę „sistemą“, o „galią turintieji“ iš tikrųjų žiūri į kitus kaip į „tuos“ žmones (p. 217). Piliečių įtraukimas dažnai orientuojamas į dalyvavimą inicijuojančios šalies poreikių ir tikslų įgyvendinimą.

Todėl skatinti dalyvaujamąjį įsitraukimą kuriant ilgalaikes „partnerystes“ su vietos bendruomenės grupėmis yra sudėtinga. Tokia partnerystė nėra įmanoma, jei šalys nesugeba aiškiai dėstyti minčių, diskutuoti ir spręsti nesutarimų (Ianniello et al., 2019).

Universitetai gali tapti mediatoriumi tarp piliečių ir vietos valdžios institucijų, mediatoriumi padedančiu abiem šalims patenkinti poreikius ir realizuoti tikslus. Universitetai derindami abiejų šalių lūkesčius gali prisidėti atlikdami inovacijų katalizatoriaus funkciją. Dalyvaudami projektuose, kuriuose sprendžiamos vietos problemos, į tikslingą veiklą įtraukdami studentus, universitetai gali atlikti išskirtinį vaidmenį ieškant sprendimų dabartinėms problemoms ir rengiant naująją kartą, kuri prisidės prie bendruomenės atsparumo stiprinimo.

Aukštojo mokslo institucijos, kurios skatina studentų socialinę ir pilietinę atsakomybę įsitraukdamos į bendruomenės veiklą, prisideda prie šalies socialinio ir ekonominio vystymosi (Maistry & Thakrar, 2012, p. 65). Tuo pačiu metu ir studentai, ir dėstytojai gauna naudos iš žinių ir įgūdžių taikymo sprendžiant realias problemas, o tai, kaip iliustruoja duomenys, daro teigiamą poveikį akademiniams rezultatams, pilietiniam įsitraukimui, savigarbai ir lyderystės gebėjimams (Hahn et al., 2020).

Studentai turėtų būti mokomi apie bendruomenių ir valdžios bendradarbiavimą. Įsitraukimas neapsiriboja vien universiteto bendruomenės bendradarbiavimu, bet apima ir kitas vietos bendruomenes. Aktyvaus nedradarbiavimo metu vietos gyventojai gali įvardinti egzistuojančias bendruomenės problemas, apibūdinti kur, kada, kaip jos pasireiškia, ir, galbūt, remdamiesi savo gyvenimiška patirtimi, pateikti įžvalgų, kaip jas būtų galima spręsti. Šie duomenys yra reikšmingi universitetams, siekiantiems tokio tikslo: skatinti darnų vystymąsi, sprendžiant bendruomenei aktualius klausimus (Mbah, 2019).

Studijų dalykas „Įsitraukimo valdymas: priemonės skatinti piliečių dalyvavimą ir bendruomenių įgalinimą“ yra parengtas įgyvendinant projektą HEIsCITI. Jis suteiks skirtingų studijų krypčių studentams žinių ir įgūdžių, kaip palengvinti piliečių ir vietos valdžios institucijų bendravimą. Studijų dalykas akcentuoja įtraukų piliečių dalyvavimą, dėmesingumą tvariam vystymuisi ir aplinkai draugiškiems sprendimams.

Studijų dalykas puoselėja nuostatą, kad žmonėms svarbu burtis į bendruomenes, gilintis į bendruomenės aktualijas, taikyti metodus, kurie leidžia įsitraukti į problemų sprendimą siekiant teigiamų pokyčių. Siekiant pagerinti demokratinių debatų miesto tvarumo klausimais kokybę, skatinant piliečių bei sprendimų priėmėjų bendradarbiavimą, studijų dalyko kontekste telkiamas dėmesys į analizę, stebėjimą, požymių integravimą į visumą.

Studijuodami šį dalyką, studentai supras pilietinio įsitraukimo svarbą ir ugdysis pilietiškumo įgūdžius. Jie taip pat įgis žinių ir įgūdžių, padedančių palengvinti bendravimą ir bendradarbiavimą tarp piliečių ir vietos valdžios institucijų darnaus miestų vystymosi kontekste.

2. STUDIJŲ DALYKO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Studijų dalyko tikslas – mokyti(s) priemonių, kad (kaip) koordinuoti piliečių ir vietos valdžios institucijų bendravimą siekiant įtraukios ir tvarios miesto plėtros po Covid-19.

Pagrindinis siekis – skatinti aktyvų studentų dalyvavimą bendruomenėje, kuriant partnerystę tarp įvairių suinteresuotųjų šalių. Akcentuojamas demokratiškas sprendimų priėmimas turės įtakos miestų savivaldos politikai ir praktikai, kur tikėtina augs dialogo puoselėjimo kultūra.

Studijų dalyko uždaviniai:

Apibrėžti aktyvaus piliečių dalyvavimo sampratą;

Supažindinti su priemonėmis, skatinančiomis aktyvų dalyvavimą ir įgalinimą;

Parengti projektą (planą), orientuotą į bendruomenės problemos sprendimą.

3. STUDIJŲ PASIEKIMAI

Studijų pasiekimai apibrėžia, kad studentai įgis žinių ir tobulinsis tiriamuosius, specialiuosius, socialinius ir asmeninius įgūdžius (žr. 1 lentelę).

1 lentelė Studijų pasiekimai

ŽINIOS	GEBĖJIMAI			
	Tiriamieji	Specialieji	Socialiniai	Asmeniniai
Raktažodis: Piliečių aktyvus dalyvavimas	Reikšminiai žodžiai: Design-thinking; atvejo analizė	Reikšminiai žodžiai: Komunikacija skatinantį aktyvų dalyvavimą	Reikšminiai žodžiai: bendradarbiavimas; konstruktyvus konfliktų sprendimas; problemų sprendimas	Reikšminiai žodžiai: kūrybiškumas, kritinis mąstymas, asmeninė atsakomybė, pareigingumas
Studentas žino pagrindinius aktyvaus dalyvavimo principus, etapus ir problemas, ir supranta, kaip jį įgyvendinti.	Studentas geba nustatyti ir formuluoti tyrimo problemas, inicijuoti ir savarankiškai atlikti tyrimą, kūrybiškai taikyti mokslinius metodus, rinkti empirinę informaciją, tinkamai valdyti laiko, žmogiškuosius ir finansinius išteklius.	Studentas geba analizuoti organizacijos informacinę aplinką, valdyti vidinę ir išorinę komunikaciją, kurti abipusiu supratimu ir bendradarbiavimu pagrįstus santykius su skirtingomis auditorijomis, rengti ir įgyvendinti komunikacijos strategijas ir visuomenės informavimo programas.	Studentas išmano tarpasmeninio, grupinio ir viešojo bendravimo etikos principus, geba spręsti problemines situacijas ir priimti pilietinę bei socialinę atsakomybę už savo ir savo komandos veiklos rezultatus, jų poveikį visuomenės gerovei ir aplinkai.	Studentas geba mąstyti analitiškai, strategiškai ir kūrybiškai, inicijuoti ir organizuoti projektus, priimti atsakomybę už savo veiksmus.

Taigi studijų dalyką studijuojantys studentai įgis ne tik teorinių žinių apie piliečių įsitraukimą ir priemones, naudojamas dalyvavimui skatinti, bet ir mokysis būti aktyviais piliečiais. Studentai taip pat tobulins savo tiriamuosius, socialinius ir asmeninius įgūdžius.

Specialieji įgūdžiai turi atitinkti konkrečios studijų programos siekinius. Studijų dalyke apibrėžti gebėjimai sietini su formaliais studijų programai formuluojamais siekiniais. Nacionaliniai turinio standartai yra dažnai rengiami dalyvaujant profesinėms asociacijoms. Todėl universitetai gali atitinkamai redaguoti pasiekimų formuluotes.

Svarbu pažymėti, kad nepriklausomai nuo specialybės / studijų krypties, visi studentai, besimokantys šio studijų dalyko mokysis:

- » kaip pažinti piliečių poreikius
- » kaip siekti vietos valdžios institucijų tikslus kuriant tvarius ir įtraukius miestų plėtros sprendimus
- » kuo ypatingas apleistų teritorijų socialinis kontekstas
- » kaip būti aktyviu miesto plėtros dalyviu
- » kaip paskatinti piliečius būti aktyviais
- » kokiomis priemonėmis galima paskatinti piliečius dalyvauti plėtojant miestą
- » kaip reaguoti į aplinkos iššūkius
- » kokie yra komandinio darbo ir inovatyvumo privalumai sprendžiant problemas

Į kompetencijų tobulinimą orientuotas studijų dalyko turinys pabrėžia mokymosi sričių sąveiką ir praktinį žinių pritaikomumą: realių gyvenimo problemų sprendimą. Besimokantieji pasiekia tam tikrą kompetencijos lygį tam tikrais mokymosi etapais per tikslingą mokymosi patirtį. Kompetencijos vertinamos vertinant atitikimą konkrečioms vertinamiesiems kriterijams. Daugiau apie vertinimą žr. šio dokumento poskyryje „Vertinimo strategija“ ir priemonių rinkinyje („Active Participation Tools: A Handbook for Civic Engagement Facilitators“).

Ugdymą orientuojant į žinių perdavimą, studentams tenka pasyvus vaidmuo – jie gauna informaciją ir integruoja ją į savo turimas žinias. Į kompetencijų tobulinimą orientuotas ugdymas sudaro sąlygas studentams būti aktyviais dalyviais, gaunančiais ir apdorojančiais informaciją ir žinias (Bratianu ir kt., 2020).

Studijų dalykas apima ne tik žinių aspektą, bet ir praktinę veiklą – dalyvavimą. Jam aktyvinti svarbu pažinti konfliktų sprendimo, problemų sprendimo metodus. Tokios dalyvavimo nuostatos nauda pabrėžiama Habermas' (1987) komunikacinio veiksmo teorijoje. Čia pažymima, kad į komunikaciją turi įsitraukti visi suinteresuoti asmenys, kad komunikacija skatinama atmosfera, kurioje nėra centralizuotos dominuojančios galios.

Studijų dalyką galima apibūdinti kaip transdisciplininę mokymo(si) patirtį, pagrįstą bendradarbiavimu. Čia svarbu atsispirti nuo studento jau turimų žinių ir vystyti jas organizuojant dalyvaujamąją patirtį. Tai leidžia ugdyti sąmoningus, socialiai angažuotus, kritiškus ir atsakingus piliečius. Studijų dalykas suteikia studentams transdisciplinarinės patirties, leidžia jiems įsitraukti į konkrečias problemas pamatant jas iš skirtingų perspektyvų. Kuriant žinias ir dalijantis jomis, dalyvaujant problemų sprendime įgyjama patirtis apie skirtingų partnerių bendradarbiavimą realizuojant skirtingus interesus (Mbah, 2019). Studentai atlieka bendruomenės dalyvavimo skatintojų vaidmenį. Jie palengvina gyventojų ir institucijų darbuotojų bendravimą. Jie susipažįsta su problema kalbėdamiesi su gyventojais (rinkdami jų skundus ir reikalavimus) ir kalbėdamiesi su valdžio atstovais. Studentai atlieka apklausas, kad susidarytų aiškesnį vaizdą, kad sužinotų gyventojų nuomonę apie galimus sprendimus, apie intervencijos lemiamus pokyčius. Valstybės institucijų darbuotojai įgyja jaunų žmonių pagalbą – jų įsitraukimą į problemų sprendimą (Botchwey et al., 2019). Realizuojant studijų dalyką studentai įtraukiami į savivaldybių darbo sritį – sudaromos sąlygos panaudoti jų žinias ir įgūdžius prasingiems pokyčiams ir inovacijoms.

4. MOKYMO(SI) VALANDŲ PASKIRSTYMAS

Studijų dalyko (modulio) apimtis – 2 ECTS kreditai. Yra apibrėžta, kad 1 ECTS kreditas atitinka apytiksliai 27 studijų valandas. Taigi studijų dalykas apima 54 studijų valandas. Pažymėtina, kad skirtingose institucijose numatoma studentų darbo apimtis gali būti skirtinga.

Skirtingose institucijose taip pat gali būti skirtingos studijų dalyko įgyvendinimo galimybės. Siūlomas turinys gali būti integruojamas į jau esamą/ realizuojamą studijų dalyką, kurio darbo krūvis didesnis, pavyzdžiui, į 6 ECTS dalyką. Kita alternatyva – siūlomas studijų dalykas gali būti dėstomas kaip atskiras (mikrokreditų) kursas, kaip privalomas studijų dalykas, integravus jį į studijų programą, arba kaip pasirenkamas studijų dalykas, rekomenduojamas pasirinkti visiems universiteto studentams arba tik tam tikrų specialybių studentams. Jį gali studijuoti tiek bakalauro, tiek ir magistrantūros studijų studentai.

Atsižvelgiant į praktinį dalyko pobūdį – kai studentui tenka tarpininkauti sprendžiant konkrečias bendruomenės problemas tam tikroje savivaldybėje – rekomenduojamas šis studijų dalykas magistrantams. Šie studentai paprastai turi daugiau dalykinių žinių ir yra geriau pasirengę spręsti sudėtingas problemas.

Studijų valandos skirstomos į kontaktines ir savarankiško mokymosi valandas. Studijų dalykui gali būti skiriama 14 kontaktinių valandų (paskaitos / seminarai / praktiniai užsiėmimai) [kontaktinių valandų apimtis – 35 %]. 40 valandų skiriama savarankiškam darbui (2 lentelė). Tačiau pažymėtina, kad skirtingose institucijose gali būti skirtingai paskirstytos studentų mokymo(si) valandos.

2 lentelė. Studijų dalyko mokymosi valandų paskirstymas

Struktūra	Kontaktinės valandos	Savarankiško darbo valandos
Įžanginė paskaita (studijų dalyko tikslas, uždaviniai, turinys, vertinimo strategija, šaltiniai)	2	
TEORINĖ STUDIJŲ DALYKO DALIS Savivaldybės veiklos ypatumai / aktyvaus dalyvavimo priimančiosios samprata / priemonės Medžiaga tiek teoriniams, tiek praktiniams susitikimams pateikiama šaltinyje Active Participation Tools: A Handbook for Civic Engagement Facilitators	6 (paskaitos/ seminarai)	6
PRAKTINĖ STUDIJŲ DALYKO DALIS Projekto rengimas – dalyvaujamas tyrimas savivaldybėje	4 (konsultacijos)	30
Projekto pristatymas	2	4
Iš viso:	14	40
	54	

5. Studijų dalyko struktūra

Studento studijų valandos skirstomos į kontaktines ir savarankiško mokymosi valandas (2 lentelė). Kontaktinės valandos – tai dėstytojų vadovaujama veikla, kur forma varijuoja ir apima paskaitas, seminarus, praktinius užsiėmimus, laboratorijas, pratybas, žinių patikrinimus, konsultacijas ir panašiai. Kontaktinė veikla gali būti realizuojama ne tik auditorijoje, bet ir nuotoliniu būdu, naudojant elektronines studijų priemones.

Savarankiško mokymosi valandos skiriamos savarankiskam papildomos medžiagos studijavimui ir kūrybinių užduočių atlikimui. Studentams pateikiamas koncentruotas teorinis turinys, taip pat išsamus galimų šaltinių, priemonių sąrašas. Atlikdami užduotis studentai nagrinėja medžiagą, gilinasi į juos sudominusias temas ar procesus. Pristatydami šių užduočių rezultatus, studentai prisideda prie kurso turinio plėtojimo dalydamiesi savarankiškai studijuotomis žiniomis.

Pagrindinis šio studijų dalyko bruožas – teorinių žinių ir praktinio jų taikymo sąsaja. Todėl kursas padalytas į dvi pagrindines dalis. Pirmoji dalis – teorinė – tai dalis, kurios metu studentai supažindinami su kurso įgyvendinimu (įžanginė paskaita), įgyja žinių ir įgūdžių, susijusių su visuomeniniu aktyvumu. Paskaitų metu studentai įgyja teorinių žinių ir supranta įsitraukimo į sprendimo priėmimo procesą konceptą. Seminarų / praktinių užsiėmimų / konsultacijų metu studentai atlieka įvairias užduotis: diskutuoja / ieško informacijos / analizuoja dėstytojų pateiktus atvejus. Verta pažymėti, kad studijų dalykas apima ir valandas, skirtas pažinti savivaldybės veiklą. Be to, ir savivaldybėms yra parengtas dokumentas (šaltinis) „Gairės ir politikos rekomendacijos“, kad būtų aiškesnis studentų – mediatorių – vaidmuo.

Antrosios dalies – praktinės dalies – tikslas – įgyvendinti studentų dalyvaujamojo tyrimo projektus. Išklause paskaitas, studentai nusimato, į kurį aspektą jie nori gilintis – pasirenka projek-

to temą. Jie gali parenti projektą grupėse (3–5 asmenys). Dalyvaujamojo tyrimo (projekto) metu studentai turi galimybę įgytas žinias panaudoti praktikoje. Savarankiško darbo valandos skiriamos pasirinktoms priemonėms taikyti, siekiant įgyvendinti projektą. Kiekvienas projektas koncentruojasi į probleminį aspektą, kuriam reikia rasti sprendimo alternatyvų. Pažymėtina, kad nors studentai dirba savarankiškai, yra numatytos konsultacijų valandos, kurių metu galima pasitarti su dėstytoju rūpimais klausimais. Studijų dalyko pabaigoje yra numatytas viešas projektų pristatymas. Pristatymo metu studentai pristato sprendžiamą problemą, papasakoja apie dalyvaujamąjį tyrimą (kokias priemones taikė – žr. Active Participation Tools: A Handbook for Civic Engagement Facilitators). Pristatymo metu taip pat pristatomos atskleistos problemos sprendimo alternatyvos. Siūloma tokia pristatymo struktūra: projekto tikslas, darbo planas, problemos analizė, problemos sprendimo pasiūlymų alternatyvos.

Apibendrinant, studijų dalykas suteikia studentams unikalią galimybę susipažinti su bendruomenėmis ir bendradarbiauti su sprendimus priimančiais asmenimis. Jis įgalina jaunas žmones imtis lyderio vaidmens savo bendruomenėse, teikti pasiūlymus ir būdus, ir taip daryti įtaką vietos politikai.

6. DĖSTYTOJO VAIDMUO

Dėstytojo vaidmuo yra ne tik žinių perdavimas. Dėstytojas didelę reikšmę skiria atvirai ir interaktyviai sąveikai, kuri kuriama tiek tarp dėstytojo ir studentio (-ų), tiek tarp studentų. Taigi dėstytojas skatina studentus aktyviai dalyvauti mokymosi procese ir kuria saugią aplinką, kurioje galima atvirai užduoti klausimus, išreikšti idėjas ir problemas, kartu ieškoti sprendimų. Studentai skatinami būti aktyvūs dalyviai ugdymo procese (Sernbo ir kt., 2024). Taigi dėstytojai atlieka ir mentorių funkciją, nes jiems rūpi skatinti studentų individualų tobulėjimą. Dėstytojas skatina kritinį mąstymą, kūrybiškumą, savarankiškumą, ir iniciatyvumą, skatina studentus realizuoti visą savo potencialą. Siekiant studentų savarankiškumo, reikia dėstytojo kūrybiško vadovavimo.

Realizuojant studijų dalyką dėstytojas kuria sąveiką ne tik su studentais (konstruktyvioji pedagogika; Mathieson, 2014), jis kuria sąveiką ir su savivaldybės atstovu. Dėstytojas yra atsakingas už susitarimus su savivaldybės atstovais / sprendimų priėmėjais, kurie turi pritarti studentų projektų įgyvendinimui. Savivaldybės atstovas gali konsultuoti studentus, teikti paaikšninimus, būti atviras išsklausant projektų pristatymus. Be to, kad partnerystė atneštų naudos visoms šalims, reikia aiškaus susitarimo dėl bendradarbiavimo tikslų. Galiausiai, miesto vadovai priima galutinį sprendimą dėl siūlomų sprendimo alternatyvų – nėra garantijos, kad studentų pateiktos idėjos bus įgyvendintos. Svarbu, kad sprendimų

priėmėjai palaikytų studentų dalyvavimą, kad megztųsi tikra partnerystė.

Studijų procese motyvuojant studentus ir efektyviai juos įtraukiant, daug dėmesio skiriama studentų aktyviam dalyvavimui. Taikomi tokie studijų metodai: įtraukianti paskaita, diskusija, atvejo analizė, problemų sprendimas, smegenų šturmas ir kt. Atlikdami užduotis, studentai gali bendradarbiauti ir diskutuoti dėl tinkamų sprendimų pasirinkimo. Per diskusijas studentai įgyja gebėjimų dalytis žiniomis, konstruktyviai diskutuoti ir reaguoti į pastabas.

3 lentelėje pateikiamas galimų paskaitų ir seminarų temų sąrašas. Visą medžiagą, naudotiną studijų dalyke (paskaitų planai, seminarų scenarijai), galima rasti dokumente "Active Participation Tools: A Handbook for Civic Engagement Facilitators".

3 lentelė. Galimos paskaitų ir seminarų temos bei taikytini metodai

TEMOS	METODAI
Įtraukus visuomenės dalyvavimas	Paskaita, žaidimas, atvejo analizė, diskusija, refleksija, savikontrolės testas
Gyventojų įtraukimas į savivaldybių plėtrą - revitalizacijos atvejis	Paskaita, žaidimas, atvejo analizė, diskusija, refleksija, savikontrolės testas
Dalyvavimas - metodai, priemonės, atvejo analizė	Paskaita, PPT pristatymas, klausimai ir atsakymai, diskusija
Atsparumo ugdymas: dalyvavimo metodų naujovės po COVID-19	Paskaita, PPT pristatymas, klausimai ir atsakymai, diskusija
Pirmieji žingsniai inovacijų sėkmės kelyje	Paskaita, PPT pristatymas, klausimai ir atsakymai, diskusija
Dalyvavimo priemonių rinkinys teritorijų regeneracijai: Montagna Prossima atvejis	Paskaita, PPT pristatymas, klausimai ir atsakymai, diskusija
Pilietinis įsitraukimas - kaip nustatyti tikslines suinteresuotųjų grupes socialiniuose procesuose	Paskaita, atvejo studijos, klausimai ir atsakymai, suinteresuotųjų šalių žemėlapis sudarymas, diskusija
Nevyriausybinių organizacijų kaip tarpininkės pilietinio dalyvavimo procesuose	Paskaita, atvejo studijos, klausimai ir atsakymai, santykių ir veiklų, padedančių socialinio dalyvavimo procesui, žemėlapis, diskusija
Sprendimų priėmimo procesas: etika, atsakomybė, socialinė įtrauktis	Paskaita, atvejo studijos, klausimai ir atsakymai, iššūkių ir galimybių žemėlapis sudarymas, diskusija
Jaunimas kaip vienas iš išmaniųjų miestų kūrėjų	Paskaita, atvejo analizė, klausimai ir atsakymai, aktyvus stebėjimas (tiriamasis pasivaikščiojimas), diskusija
Miesto atsparumo krizėms didinimas įtraukiant vietos bendruomenę	Paskaita, atvejo studijos, klausimai ir atsakymai, smegenų šturmas, siekiant generuoti idėjas, kaip didinti miestų atsparumą įtraukiant jaunimą, diskusija
Apleistų miestų teritorijų atgaivinimas patelkiant piliečių dalyvavimą	Paskaita, atvejo analizė, klausimai ir atsakymai, prototipų kūrimas, diskusija
Miestas, prieinamas specialiųjų poreikių turintiems viešųjų erdvių naudotojams	Paskaita, atvejo analizė, klausimai ir atsakymai, empatijos žemėlapis kūrimas asmenims su specialiaisiais poreikiais, diskusija
Bendradarbiavimas tarp kartų įsitraukimo veikloje	Paskaita, atvejų analizė, diskusija, klausimai ir atsakymai, pasakojimas (storytelling)

Studijų dalykas apima
projektinio mokymosi
ir design-thinking me-
todus.

Projektinis mokymas(is)

[Project-based learning]

Tai mokymosi metodas, kai naudojamos į mokinius orientuotos tyrimo procedūros, siekiant sukurti rezultatą, susijusį su realybe, pritaikomą joje. Projektinio mokymo(si) esmė – problemos sprendimas: studentai kelia klausimus, tiria sprendimo alternatyvas, priima duomenimis grįstą sprendimą.

Atitinkamai konstruktyvizmo teorijos prielaidoms projektinis mokymasis sukuria sąlygas mokiniams suprasti reiškinių aktyviai jį tyrinėjant (Saad & Zainudin, 2024). Užuo mokęsi atmintinai naują informaciją, taikydami šį metodą studentai analizuoja ir kuria. Žinias kuria patys ugdytiniai, jie yra aktyvūs mokymo(si) proceso dalyviai. Projektinis mokymasis mažina informacijos kiekį, teigiamai koreliuoja su pasiekimais. Rengdami projektą, studentai dirba kaip komanda, keičiasi žiniomis, įkvėpia/ motyvuoja vieni kitus, padeda suprasti vienas kitam, mokosi vienas iš kito. Grupinis darbas taip pat daro teigiamą poveikį mokinių savigarbai.

Projektinis mokymas(is) populiarėja kaip efektyvus metodas, skatinantis mokinių domėjimąsi ir pažinimo plėtrą (Pan et al., 2022). Chiu (2020) teigia, kad projektinis

mokymas(is) siejamas su mąstymo gebėjimu ugdymu, o ne faktinių žinių įsiminimu. Be to, kaip pripažįsta Deep et al. (2019), taikant projektinį mokymąsi galima ugdyti(s) net 13 "minkštųjų įgūdžių, pvz., socialinius, komandinio darbo, problemų sprendimo, etikos ir moralės, bendravimo, nuolatinio mokymosi, lyderystės, krizių valdymo, kūrybinio mąstymo ir kritinio mąstymo, informacijos valdymo ir verslumo. Realizuodami projektą studentai tobulina aktualius XXI a. įgūdžius, t. y. mokymosi ir inovacijų kūrimo įgūdžius (kritinis mąstymas, problemų sprendimas, bendradarbiavimas, kūrybiškumas, ir inovacijos), taip pat skaitmeninio raštingumo įgūdžius (informacinis raštingumas, medijų raštingumas, informacija ir bendravimas) (Voinohovska ir kt., 2019).

Siekiant, kad studentai būtų motyvuoti aktyvūs žinių ieškotojai, reikia siekti didelio jų įsitraukimo lygio (Bratianu ir kt., 2020). Projektinis mokymasis leidžia tai realizuoti.

Design-thinking metodas

Linda Naiman taip apibrėžia design-thinking metodą:

„Design-thinking tai pasikartojantis ne linijinis ciklas, apimantis gilų klientų arba naudotojų nepatenkintų poreikių supratimą konkrečios situacijos kontekste, duomenų įprasminimą ir įžvalgų atradimą, prielaidų kvestionavimą, skirtingų perspektyvų tyrinėjimą, problemų transformavimą į galimybes, kūrybinių idėjų generavimą, idėjų kritiką ir atranką, testavimą kuriant prototipus ir eksperimentuojant, sprendimų tobulinimą ir galiausiai inovacijų įgyvendinimą“.

Design-thinking metodo mąstymo procesai apima visapusišką bendradarbiavimą su galutiniais vartotojais – nuo tyrimo etapo, kuris leidžia sužinoti žmonių poreikius, iki jų suprojektuotų sprendimų testavimo ir grįžtamojo ryšio. Darbas vyksta tarpdisciplininėse komandose, sugalvoti sprendimai yra išbandomi ir tobulinami.

Design-thinking – tai komandinis procesas, bendrai kuriant sprendimus. Tai principų rinkinys, kuris, kilęs iš dizainerių praktikos, dabar gali būti taikomas įvairiose žmogaus veiklos srityse – kuriant gaminius, procesus ir paslaugas, taip pat vykdant socialinius pokyčius.

Design-thinking yra ypač vertingas siekiant suprasti žmonių poreikius. Rodriguezas ir Jacoby (2007) nurodė, kad visapusiška inovacijų paieška pasitelkiant design-thinking yra geriausias būdas žmonėms apsisaugoti nuo nesėkmių. Ši koncepcija taip pat taikoma miestams ir gyventojų gyvenimui, ypač apleistose teritorijose.

Terminas „dizainas“ turi būti suprantama kaip procesas, atitinkantis dizaino kūrimą, kur „dizainas“ apibrėžiamas kaip įgūdžių rinkinys ir mąstysena, jungianti kritinį mąstymą ir kūrybiškumą.

¹ Linda Naiman, Design Thinking as a Strategy for Innovation <https://www.creativityatwork.com/design-thinking-strategy-for-innovation/>

7. VERTINIMO STRATEGIJA

Siekiant užtikrinti aktyvų studentų dalyvavimą ir jų gebėjimą taikyti teorines žinias praktikoje, taikomas kaupiamasis vertinimo metodas. Ši tvarka užtikrina, kad studentai bus vertinami formuojamuoju būdu viso kurso metu, o pabaigoje bus atliekamas apibendrinamasis vertinimas. Kaupiamasis įvertinimas apskaičiuojamas kaip formuojamojo vertinimo ir galutinio apibendrinamojo vertinimo įvertinimų vidurkis. Formuojamojo vertinimo rūšys ir svoris (procentais) pateikiami 4 lentelėje.

4 lentelė. Vertinimo komponentai

Vertinimo komponentai	Procentinis svoris	Vertinimo laikotarpis	Vertinimo kriterijai
Aktyvus dalyvavimas seminaruose/ paskaitose	20	Paskaitų /seminarų metu	Numatoma, kad kontaktinių valandų metu studentai aktyviai dalyvauja (ruošiasi diskusijoms, analizuoja atvejus, užduoda ir neatsako į klausimus). Šis aktyvus dalyvavimas turi būti pastebėtas ir skatinama taškais, todėl gaunamas įvertinimas. Aktyvus dalyvavimas taip pat gali būti vertinamas pagal dėstytojo sukurtos veiklos kriterijus. Po kiekvienos paskaitos taip pat gali būti savikontrolės testas (parengtas dėstytojo), skirtas patikrinti, ar suprasti pagrindiniai aspektai. Testuose pateikiami uždaro ir (arba) atviro tipo klausimai.
Projekto pristatymas	70	Per sesiją	Studentai parengia projekto pristatymą ir apibūdindami privalomus jo aspektus: aktualumą / tikslą, uždavinius / metodus / procesą (etapus) / rezultatus / rekomendacijas. Rekomenduojama pristatymo trukmė - 20-30 min.
Refleksija	10	Viso semestro metu	Studentai apmąsto visą mokymosi patirtį. Jie įvardija stiprybes ar iššūkius, susijusius su šia mokymosi patirtimi. Studentai atlieka keturių tipų refleksiją: refleksiją prieš veiksmą, refleksiją veiksmo metu refleksiją apie veismą ir refleksiją po veiksmo. Refleksija turi būti rašoma raštu.

Didžiausias procentinis svoris [70] galutiniame vertinime skiriamas dalyvaujamojo tyrimo (projekto) pristatymui. Tai lemia studento darbo krūvis atliekant užduotį - dalyvaujamojo tyrimui (projektui) skirta apie 30 [iš 54] valandų. Studentų prašoma parengti savo projektų pristatymą laikantis aprašytų elementų, pvz:

- » **Tyrimo aktualumas**
- » **Tyrimo tikslas ir uždaviniai**
- » **Tyrime naudoti metodai**
- » **Tyrimo procesas**
- » **Tyrimo rezultatai**
- » **Rekomendacijos**

Mokinių pristatymai vertinami laikantis tokių principų:

- » **Skaidrumo** - studentams aiškūs lūkesčiai ir vertinimo kriterijai, todėl jie supranta, kaip bus vertinamas jų darbas.
- » **Nuoseklumo ir objektyvumo** - vertinimas yra objektyvus, todėl užtikrinama, kad visi studentai būtų vertinami pagal tuos pačius standartus.
- » **Grįžtamojo ryšio** - studentams suteikiama konkreti, praktiškai pritaikoma grįžtamoji informacija, išryškinanti stipriąsias ir tobulintinas sritis.

5 lentelėje pateikiamas vertinimo pavyzdys.

5 lentelė. Projekto pristatymo vertinimas

Kriterijai	TAŠKAI		
	2	1.5	1
Tikslo ir uždavinių formuluotė	Aiški, formuluojami pasiekiami uždaviniai	Vienas- kitas teiginys nėra aiškus/ pasiekiamas	Neaiški formuluotė
Tyrimo atlikimas	Taikomi tinkami tyrimo metodai	Kyla klausimų dėl vieno kito metodo tinkamumo	Taikomi nepagrįsti tyrimo metodai
Proceso apibūdinimas	Aiškus, gerai struktūruotas	Yra netikslumų	Nėra aiškus procesas
Rezultatų ir rekomendacijų aiškumas	Rezultatai ir rekomendacijos aiškios, gerai struktūruotos	Yra netikslumų	Neaiškūs
Pristatymo aiškumas	Aiškus, gerai struktūruotas, vizualus	Yra netikslumų	Nėra aiškus, vaizdas nepatrauklus

20 procentų galutinio įvertinimo (svertinis procentas) skiriamas pasiekimams per testus ar veiklą. Gali būti taikomas taip pat kriterinis vertinimas. Dėstytojas juos sukuria pagal savo nuspręstą įvesties turinį.

Studentai taip pat skatinami apmąstyti savo patirtį. Refleksija yra dar vienas galutinio vertinimo elementas, kurio svoris yra 10 procentų (6 lentelė). Refleksija, arba gebėjimas kritiškai, analitiškai ir objektyviai, tarsi iš šalies, pažvelgti į savo patirtį, yra neatsiejama bet kurios profesinės veiklos profesinės kompetencijos savybė. Refleksija papildo problemų sprendimo ir sprendimų priėmimo gebėjimus, taip pat didina bendravimo su klientu ar kolega efektyvumą (Adams et al., 2016). Kurso metu studentai dalyvauja nuolatiname refleksijos procese. Taigi studentai derina darbą auditorijoje su savarankišku darbu. Refleksija turi padėti jiems laikytis design-thinking metodo principų: sutelkti dėmesį į veiklas ir jas permąstyti, nuolat grįžtant prie jų refleksijos procese.

Dėstytojui tai padeda nepamesti grupės dinamikos, pajusti grupės nuotaiką ir operatyviai spręsti visus neaiškumus ar net problemas. Tai padeda labiau sutelkti dėmesį į mokymosi procesą, giliau analizuoti patirtį, išvalgas ir išvadas, kad būtų galima efektyviai vadovauti kursui ir profesiskai tobulėti.

Konceptualią refleksijos sistemą sudaro keturios dimensijos: refleksija prieš veiksmą (before-action), refleksija veiksmo metu (in-action), refleksija apie veiksmus (on-action) ir refleksija po veiksmo (beyond-action). Refleksija prieš veiksmą skatina besimokančiuosius reflektuoti prieš atliekant praktines užduotis. Refleksija apie veiksmą pa-

prastai apima refleksijos užduotis, kai studentai pasakoja apie savo patirtį, „atkurdami“ ją po fakto, o ne „konstruodami“ prasmę tuo metu. Priešingai, refleksija veiksmo metu leidžia studentams aktyviai „konstruoti“ savo praktiką jos eigoje, taip skatinant sprendimų priėmimą realiuoju laiku. Tuo tarpu refleksija po veiksmo padeda studentams susieti savo praeities ir dabartinę patirtį, kad būtų galima apibendrinti ir vadovautis patirtimi būsimuose veiklose (Edwards, 2017).

Vertinimo strategijos sistema sukurta atsižvelgiant į tai, kad besimokantieji patiria transformatyvų mokymąsi. Jis suprantamas kaip „procesas, kurio metu anksčiau nekritiškai įsisavintos prielaidos, įsitikinimai, vertybės ir požiūriai yra kvestionuojami ir taip tampa atviresni, pralaidesni ir geriau patvirtinami“. Šis procesas prasideda nuo to, kad besimokantieji sąmoningai suvokia savo reikšmių perspektyvas (Fritz ir Marchewka, 2024). Tuomet per dalyvaujamąjį tyrimą ir refleksijas besimokantieji turi galimybę įgyti vertinimo gebėjimų.

Pažymėtina, kad elementų skaičius ir vertinimo elementų procentinis svoris gali skirtis priklausomai nuo kurso tipo; jis gali būti nustatomas pagal atitinkamos institucijos egzaminų nuostatus.

Adams C. L., D. Nestel, and P. Wolf (2006). Reflection: a critical proficiency essential to the effective development of a high competence in communication," *Journal of Veterinary Medical Education*, 33 (1): 58-64.

Arnstein, Sh. R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35 (4), 216-224. DOI: 10.1080/01944366908977225

Bensus, V. (2021). Improving local governance with citizen engagement? *City*, 25 (1-2), 88-107. DOI: 10.1080/13604813.2021.1885913

Bratianu, C., Hadad, Sh., and Bejinaru, R. (2020). Paradigm Shift in Business Education: A Competence-Based Approach. *Sustainability*, 12, 1348; doi:10.3390/su12041348

Botchwey, N.D., Johnson, N., O`Connell, L.K., and Kim, A.J. (2019). Including Youth in the Lander of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association*, 85 (3): 255 – 270. DOI: 10.1080/01944363.2019.1616319

Buckwalter, N. D. (2014). The Potential for Public Empowerment through Government-Organized Participation. *Public Administration Review*, 74, 573-584. <https://doi.org/10.1111/puar.12217>

Chiu, C. F. (2020). Facilitating K-12 teachers in creating apps by visual programming and project-based learning. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (Ijet)*, 15(01), 103. <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i01.11013>

Deep, S., Salleh, B. M., & Othman, H. (2019). Improving the soft skills of engineering undergraduates in Malaysia through problem-based approaches and e-learning applications. *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*, 9(4), 662-676. <http://doi.org/10.1108/HESWBL-07-2018-0072>

Edwards, Sh. (2017). Reflecting differently. New dimensions: reflection-before-action and reflection-beyond-action. *International Practice Development Journal*, 7 (1): 1-14.

Fritz, R., and Marchewka M. (2024) Transformative learning: Investigating perspective changes towards developing global human resources in a virtual exchange project. *Innovations in Education and Teaching International*, 61(2): 370-384, DOI: 10.1080/14703297.2022.2163277

Hahn, M.B., Kemp, C., Ward-Waller, Ch., Donovan, Sh., Schmidt, J. I., & Bauer, S. (2020) Collaborative climate mitigation and adaptation planning with university, community, and municipal partners: a case study in Anchorage, Alaska. *Local Environment*, 25 (9), 648-665. DOI: 10.1080/13549839.2020.1811655

Ianniello, M., Iacuzzi, S., Fedele, P., & Brusati, L (2019). Obstacles and solutions on the ladder of citizen participation: a systematic review. *Public Management Review*, 21 (1), 21-46. DOI: 10.1080/14719037.2018.1438499

Jacoby, R., & Rodriguez, D. (2007). Innovation, growth, and getting to where you want to go. *Design Management Review*, 18(1), 10.

Lappas, G., Triantafillidou, A. & Kani, A. (2022). Harnessing the power of dialogue: examining the impact of facebook content on citizens' engagement. *Local Government Studies*, 48 (1), 87-106. DOI: 10.1080/03003930.2020.1870958

Maistry, M., & Thakrar, J. (2012). Educating students for effective community engagement: student perspectives on curriculum imperatives for universities in South Africa. *South African Review of Sociology*, 43 (2), 58-75. DOI: 10.1080/21528586.2012.694243

Mbah, M. (2019). Can local knowledge make the difference? Rethinking universities' community engagement and prospect for sustainable community development. *The Journal of Environmental Education*, 50 (1), 11-22. DOI: 10.1080/00958964.2018.1462136

Mathieson, S. (2014). Student Learning. In H. Fry, S. Ketteridge, & S. Marshall, A handbook for teaching and learning in higher education. Enhancing academic practice (3rd ed.). Routledge.

Pan, H. W., Chen, N., and Wiens, P. D. (2022). Teacher professional development and practice of project-based learning in Taiwan: The moderating effect of self-efficacy. *Asia Pacific Journal of Education*. <https://doi.org/10.1080/02188791.2022.2114423>

Saad, A., and Zainudin, S. (2024). A review of teaching and learning approach in implementing Project-Based Learning (PBL) with Computational Thinking (CT). *Interactive Learning Environments*, 32 (10), 7622-7646, DOI: 10.1080/10494820.2024.2328280

Sernbo, E., Sjöström, M., and Rademaker, A. L. (2024) Developing international virtual student exchange to enhance theory-practice transfer. *Social Work Education*, 43(4): 1110-1122. DOI: 10.1080/02615479.2023.2167199

Training tools for curriculum development: a resource pack. (2018). UNESCO International Bureau of Education. Training tools for curriculum development: a resource pack - UNESCO Digital Library

Voinohovska, V., Tsankov, S., & Goranova, E. (2019). Development of the students' Computational Thinking skills with Project-Based Learning in scratch programming environment, 5254–5261. <https://doi.org/10.21125/inted.2019.1309>

Woronkowicz, J. (2018). *Community Engagement and Cultural Building Projects*. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 48 (1), 32-43. DOI: 10.1080/10632921.2017.1366962

Yet, M., Manuel, P., DeVidi, M. & MacDonald, B. H. (2022). Learning from Experience: Lessons from Community-based Engagement for Improving Participatory Marine Spatial Planning. *Planning Practice & Research*, 37 (2), 189-212. DOI: 10.1080/02697459.2021.2017101

2025